ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO priedas

Nr. 416

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Lietuvos neįsimylėti neįmanoma

Šiaulių Gegužių progimnazijos istorijos mokytojas ir skautų vadovas Sergejus Staponkus, už savanorystės kultūros sklaidą Lietuvoje neseniai paskelbtas Gabrielės Petkevičaitės-Bitės atminimo medalio „Tarnaukite Lietuvai“ laureatu, vadovaujasi mintimi, kad kiekvienas žmogus turtingas tiek, kiek išdalija savęs kitiems.

Sidas AKSOMAITIS
„Respublikos“ žurnalistas

Giedriaus Baranausko nuotr.

Savanorystė šiaulietį ne kartą yra nubloškusi toli nuo Lietuvos ir čia liekančios šeimos. Gal todėl mokytojas visuomet jaučia deginantį norą grįžti namo. Ten, kur jo laukia, kur supranta, kur šaltis ir karštis yra kitoks - savas.

- Kada ir kokiomis aplinkybėmis jūsų gyvenime atsirado savanorystė? - *pasiteiravo „Respublika“ Sergejaus STAPONKAUS.*

- Savanoriauju daugiau nei pusę savo gyvenimo. Pradėjau tada, kai žodis „savanoris“ asocijavosi tik su SKAT - Savanoriška krašto apsaugos tarnyba (dabar - KASP). Beje, ir ten išbandžiau penkerių metų savanorystę. Lietuvai atgavus Nepriklausomybę susidūriau su „Carito“ bei samariečių organizacijomis. Prisidėjau prie jų veiklos dalydamas paramą, lauknešėlius, organizuodamas šventes vienišiems seneliams, stovyklas asocialių šeimų vaikams. Mano kelyje atsirado jaunimo centrai, ateitininkai, skautai. Išaugo renginių mastas nuo vietos bendruomenės iki „Lietuvos jaunimo dienų“, Europos krepšinio čempionato, Pasaulio lietuvių sporto žaidynių. Savotiška savanoryste laikau pusmetį, praleistą Italijoje. Tai buvo laikas, kuris padėjo susidėlioti gyvenimo prioritetus, užaugti, suprasti, kuriuo keliu eiti.

- Kodėl savanorystė turėtų būti aktuali šių dienų Lietuvoje?

- Atrodytų - ką tas vargšas savanoris padarys? Tačiau ir vienas pavyzdys užkrečia. Vienas Šiaulių orientacininkas, bėgiodamas po miesto parką, nuolat pririnkdavo maišelį šiukšlių. Ir dabar jis renka, būdamas miesto meru, bet jau su daugybe sąmoningų piliečių. Mokykloje, šeimoje niekas taip neveikia kaip asmeninis pavyzdys. Anksčiau dukrytė paklausdavo „kodėl mes renkame šiukšles, juk ne mes numetėme“, o dabar jau instinktyviai lenkiasi prie šiukšlės, nes negali praeiti. Atėjusiems į skautišką šeimą žmonėms garbingiausi ceremonijos dalyviai ant kaklaraiščio užriša du mazgelius - Tėvynės meilės ir gerojo darbelio, kurį turi padaryti kiekvieną dieną. Tereikia įsivaizduoti - 40 mln. skautų kasdien atlieka po gerą darbelį, kad ir pakelia po vieną šiukšlę. Plačiąja prasme - savanorystė valstybėms kuria ne tokį jau ir mažą BVP (0,5-5 proc.). Kuo daugiau savanorių, tuo pilietiškesnė visuomenė, nes gera darantis žmogus niekada nesiims blogų darbų. Džiugu, kad savanoryste kuriamos gražios tradicijos. Jau gausybė festivalių, renginių neapsieina be žodžio „savanoris“.

- Įprasta manyti, kad užsiėmimas savanoryste iš žmogaus daugiau atima, nei jam duoda. Kaip yra iš tiesų?

- Taip mano tie, kurie nėra ragavę savanorystės džiaugsmo. Savanorystė gali atimti laiką. Tačiau jos grąža neįkainojama. Vadovaujuosi mintimi, kad esi turtingas tiek, kiek savęs išdaliji kitiems. Vesdamas paskaitas apie savanorystę mėgstu dalytis istorijomis, pakeitusiomis gyvenimą. Viena jų - apie tai, kaip radau savo pašaukimą, o darbas - mane. 2005 m., savanoriaudamas skautų stovykloje, dar tą pačią vasarą tapau šios „casa nostra“ nariu. Pradėjau lankytis vienoje mokykloje, joje besimokančią vaikų grupelę tempdavausi į žygius, renginius. Netrukus mokyklos administracija, pastebėjusi po įstaigą vaikštantį svetimą žmogų, pasikvietė mane „ant kilimėlio“. Išklausinėjusi pasiūlė imtis būrelio veiklos. Dar po kelerių metų pasiūlė pamėginti mokytojauti. Esu ragavęs statybininko, vadybininko, socialinio darbuotojo duonos. Dabar jau 7 metai džiaugiuosi mokytojo darbu. Kitur savęs ir neįsivaizduoju.

- O ar skalsi ta pedagogo duona Lietuvoje?

- Gyvenu mažomis svajonėmis - joms įgyvendinti reikia mažiau pinigų. Džiaugiuosi, kad, turėdamas nedidelį krūvį, galiu skirti daugiau laiko pomėgiams, laisvalaikiui, papildomiems darbams. Darbas su vaikais suteikia galimybę kasdien būti įvykių centre. Kiekvieną dieną esi „scenos žvaigždė“ ir kuri „spektaklį“. Kasdien gali improvizuoti, žaisti ir netgi pakreipti vaikų gyvenimus. Kokiame darbe tu daugiau tai gausi? Teko dirbti Švedijoje, gyventi Italijoje, lankytis Anglijoje. Ir visur mačiau bėgimą, pinigų už(si)dirbimą ir, žinoma, orią senatvę. Bet ten niekada nesijaučiau SAVAS.

- Ko reikia, kad žmonės džiaugtųsi gimę Lietuvoje ir norėtų čia pasenti, o ne keltų dar neapsiplunksnavusius sparnus į užsienius?

- Iš pradžių perskaityti „Silva Rerum“, pažiūrėti „Emiliją iš Laisvės alėjos“, „Ekskursantę“. Rasti laiko pažinti Lietuvą, jos užkaborius, istoriją, paveldą. Negali jos neįsimylėti. Nori daugiau - pažink pasaulį ir įvairias jo puses. Grožį, didingumą ir greta einančius nepriteklių, melą. Problemų visur yra, tik jos slepiasi po kitais pavadinimais. Visada po kelionių noriu grįžti namo. Grįžti ten, kur laukia, kur supranta, kur šaltis ir karštis yra kitoks - savas. Pritarčiau vieno profesoriaus žodžiams, kad gyvename dar viename Aukso amžiuje, kokio neturėjome. Turime tiek daug, galime didžiuotis dar daugiau - sporto, mokslo, kultūros laimėjimais. Bet, kaip toje pasakoje apie auksinę žuvelę, - norime vis daugiau, vis greičiau. Viduramžiais Europą vijomės ne vieną šimtmetį, tad pasiekti Vakarus prireiks ne vienos kartos. O ir pavijus, klaidingai manome, kad „ten“ nėra problemų. Jie gyvena turėdami savųjų.

- Ką daryti, kad mūsų šalies istorija, papročiai, kultūra neliktų tik vadovėlių paraštėse, kad ateities kartos galėtų ir norėtų priimti šias pamatines tautines vertybes atviromis širdimis?

- Dar prieš tūkstantį metų apie lietuvius metraštininkai rašė, kad esame „kietakaktė“ tauta. Tai reiškia, ne tik gebantys apsiginti, bet ir įgelti didžiuliam krikščioniškam arealui. Tas baltiško kovingumo skiepas padėjo mums išlikti per visus karus, okupacijas, draudimus. Ne veltui Lietuvos karatė kovotojai yra antri pasaulyje pagal meistriškumą, praleidžiantys į priekį tik samurajų šalies gyventojus, kurie skaičiuoja šimtametes tradicijas! Pamatysite, 2020 m. iš Tokijo olimpinių žaidynių parsivešime dvigubai daugiau medalių nei iš Rio. Esmė ta, kad norint būti puikiu kovotoju neužtenka tik fizinės jėgos. Tos kitos jėgos bočiai ir sėmėsi iš savo sudvasinto pasaulio, gamtos. Nebeturime neįžengiamų girių, pelkių, dievybių, bet turime nuostabų palikimą - savitą kultūrą ir dinamišką, nenuobodžią istoriją. Tai - raktas nuo išnykimo.

- Kas Lietuvai šiandien kelia didesnį pavojų - vidinis susipriešinimas ar išorinės grėsmės?

- Jėzus kalbėjo palyginimais, kad paprasti žmonės suprastų. Vaikus mokydamas istorijos taip pat mėgstu palyginti Lietuvą su žmogumi, klase ar bendruomene. Greičiausiai, kad sergantis žmogus, negalintis valdyti kojos, akies ir ypač - proto, sunkiai galėtų apsiginti nuo užpuoliko. Analogiškai plėšikas, matydamas tokį klipatą, neturintį draugų, kurie galėtų apginti, priemonių ir jėgų, tikrai pasinaudos proga jį apiplėšti. Noriu pasakyti, kad esame stiprūs, kai esame vieningi ir esame ne vieni, bet pirmiausiai išsigydykime nuo savo vidinių demonų. Vėlgi, matome krislą brolio akyje, o nepastebime rąsto savojoje. Dažniausiai tauta susivienija ištikus nelaimei. Mūsų istorija turtinga pavyzdžiais - sukilimais, pasipriešinimais. Kad ir kaip būtų, paskutines pergales iškovojome ne ginklo, o susitelkimo dėka - tai ir knygnešių žygdarbiai, ir Sąjūdis su Baltijos keliu, ir Sausio 13-oji. Labai nesinorėtų dar vieno tautos egzamino. Džiaugiuosi ta dalimi visuomenės, kuri tampa penktąja valdžia ir geba net politikus priversti atsiprašyti, džios susiskaldymą? Paskutiniai dešimtmečiai pasauliui atnešė labai daug naujovių, technologijų. Per tą laiką atėjo Y ir Z kartos, su kuriomis sunkiai susidoroja vyresnių kartų pedagogai, besilaikantys pasenusių metodikų. Gal ir valdžioje ta pati veik 27 metus nesikeičianti, o gal ir bandanti keistis situacija, karta, kuri turėtų keisti mąstymą, bendrauti su palaikyti ryšį siekiančia visuomene ir dirbti dėl jos gerovės. Mokykloje susiduriu su įvairių šeimų vaikais. Neretai pastebiu tėvelius, kurie tikisi, jog mokykla išspręs vaiko auklėjimo problemas, ir pamiršta, kad visa ko pradžia yra šeima. Tebūnie, nesiseka mokslai ir vos tempia į patenkinamą, tačiau galbūt iš jo išaugs doras, geras žmogus, kurio akys švies.

> Švietimas - ilgametė investicija, kuri garantavo didžiules palūkanas visai tautai tarpukariu, o okupaciniu laikotarpiu saugojo viltis atkurti Nepriklausomybę

- Į ką atkreiptumėte didžiausią dėmesį dabartiniame Lietuvos istorijos etape?

- Kaip pedagogas, žinoma, labiausiai kreipčiau dėmesį, kaip ir tarpukario valdžia, - į kokybišką formalų ir neformalų švietimą. Tai - ilgametė investicija, kuri garantavo didžiules palūkanas visai tautai tarpukariu, o okupaciniu laikotarpiu saugojo viltis atkurti Nepriklausomybę. Kokias mes turime palūkanas, rezultatus? Ar teisinga linkme einame regėdami tuštėjančius miestus, visuomenės ir valkeistis bei juos paveikti. Tai rodo tam tikrą mūsų demokratijos brandą. Apkeliavau Rytų šalis nuo Baltarusijos iki Kazachstano, tad drįstu teigti - esame gerokai aplenkę posovietines šalis ir įsilieję į europietiškos demokratijos šalis, kurios turi savo laisves, teises ir geba už jas kovoti. Būtų gerai, kad tų kovų būtų kuo mažiau, nes jos veikia ir pačias mažiausias valstybės ląsteles - šeimas, vaikus. Taip ir norisi palinkėti TAIKOS. Ten, viršuje. Nes kaip danguje, taip ir ant žemės.

Kodėl lietuviškas atlyginimas šuniškas, nors dirba žmonės?

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO apskritojo stalo diskutavo Seimo narys, buvęs socialinės apsaugos ir darbo ministras Rimantas DAGYS, socialinės apsaugos ir darbo viceministrė Eglė RADIŠAUSKIENĖ, ekonomistai profesoriai Romas LAZUTKA ir Teodoras MEDAISKIS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Kaip atsitiko, kad Lietuvoje, atrodo, neblogai gyvenę Sovietų Sąjungos laikais dabar esame tokie atsilikę pagal darbo užmokestį?

R.DAGYS: Turbūt reikėtų lyginti su tomis šalimis, kurios yra panašios į mus. Susilyginti su Vakarais būtų per daug ambicinga arba tiesiog nesąžininga mūsų žmonių atžvilgiu. Manau, atsilikimo priežasčių yra daug. Turbūt pagrindinė iš jų - kad mes šiai sričiai visai neskiriame dėmesio. Kalbame apie verslo skatinimą, investicijų pritraukimą, - be jokios abejonės, tie visi dalykai reikalingi, - bet mes pamiršome, kad turi būti tam tikras balansas.

Net ir pagal biudžeto pajamas mes iš tų turtingųjų mokesčių tegauname tik pusantro procento pajamų, visi kiti - daugiau vartojimo, socialinio draudimo, kiti mokesčiai, kurie iš esmės yra iš tos pačios darbo jėgos.

Kitas dalykas, kad mes visiškai pamiršome ir tam tikrą struktūrinę politiką. Mes daug kalbame apie proveržio sritis, kurios mums ir atlyginimus pakels, mes lygiuosimės į aukštus atlyginimus, aukštas technologijas - ne vienąkart tai girdėjome. Visi apie tai kalba, bet kai pamatai, kiek gauna mūsų doktorantas... Tik 400 eurų. Minimumą. Ir mes žiūrime į proveržį.

Trečias dalykas. Valstybė, čia jau akmuo į mūsų, politikų, daržą, nustojo peržiūrėti valstybinio sektoriaus, viešojo sektoriaus, mokytojų, gydytojų, tarnautojų atlyginimus, nustojo juos didinti, o tokiu būdu tarsi duodamas tonas privačiam verslui. Jie žiūri į mus, konkuruoja dėl tos pačios darbo jėgos, ir jeigu mes mokame mažiau, kodėl jie turėtų mokėti daugiau.

Ir ketvirta, į ką norėčiau atkreipt dėmesį, tai - psichologija, kuri dabar vyrauja versle. Dalis verslo mano, kad išspręs visas savo ūkines problemas atsiveždami darbo jėgos. Per praėjusius metus, kiek žinau, apie 14 tūkst. darbuotojų buvo atsivežta iš trečiųjų šalių. Kompensuota tai, ko dėl emigracijos esame netekę. Čia jau reikia ir kitokių mechanizmų, santykių su verslu, kad pasikeistų psichologija ir jie nesitikėtų, kad valstybė toleruos jų norą pigia darbo jėga išspręsti savo problemas neinvestuojant į technologijas, našumą. O Laisvosios rinkos instituto apologetai dažnai atkreipia dėmesį, kad esą reikia žiūrėti, koks BVP, ar jis auga ir visa kita. BVP augimo ir mūsų algos augimo santykis daugelį metų negerėja. Ir tai rodo, kad balansas pažeistas.

G.JAKAVONIS: Paprastai per rinkimus būna daug pažadų dėl socialinio teisingumo, tačiau, kaip matome, žmonių pajamos nedidėja. Ar partijos įstengs ištesėti tai, kas buvo žadama programose?

E.RADIŠAUSKIENĖ: Iš tiesų per mažai dėmesio buvo skiriama darbo užmokesčio politikai. Šiandien mes kaip vieną iš prioritetinių klausimų keliame darbo užmokesčio didinimą. Tikriausiai žinote, kad mūsų programoje yra numatytas ir nacionalinis susitarimas dėl darbo užmokesčio didinimo. Gruodžio mėnesį mes daug diskutavime, o sausio mėnesį buvo priimtas biudžetinių įstaigų darbuotojų apmokėjimo įstatymas, jis iš esmės ir numato darbo užmokesčio didinimą mokytojams, kultūros, socialiniams darbuotojams. Tam yra numatytos lėšos.

Pamažu turime didinti darbo užmokestį, bet ir kartu spręsti klausimą dėl viso viešojo sektoriaus. Lietuva yra viena iš valstybių, kurioje yra gana didelis viešasis sektorius.

G.JAKAVONIS: Atrodytų, kuo ilgiau dirbai, kuo didesnis stažas, kuo geresnis išsilavinimas, tuo labiau turėtų didėti alga. Kodėl taip neatsitinka?

R.LAZUTKA: Šiaip Lietuvoje žmonių, įgijusių aukštąjį išsilavinimą, algos didesnės negu tų, kurie tokio išsilavinimo neturi. Tas skirtumas yra gana didelis, palyginti su kitomis šalimis. Tarkime, Skandinavijos šalyse tas skirtumas labai nedidelis. Tai yra kaip tik paskata studijuoti, todėl jauni žmonės eina į universitetus. Tiesiog akivaizdžiai matoma, kad jeigu nebūsi įgijęs aukštojo išsilavinimo, tavo alga bus daug

Eltos nuotr.

makroekonominiai rodikliai rodo, kad sukuriama nauja vertė Lietuvoje paskirstoma labai netolygiai.

Kai kas kelia klausimą dėl darbdavių moralės arba gobšumo. Tai tokie terminai, kurie nebūdingi ekonomistams. Taip vadinti žmonių, nesvarbu, ar jie darbdaviai, ar darbuotojai, matyt, nereikėtų. Nes visi žmonės yra suinteresuoti pirkti kuo pigiau, o parduoti kuo bran-

Beveik pasiekėme prieš krizę buvusį darbuotojų skaičių, jų yra daugiau nei 1,2 mln.

Eglė RADIŠAUSKIENĖ
Socialinės apsaugos ir darbo viceministrė

giau. Tarp jų ir darbdavys. Jis perka darbo jėgą kiek galėdamas pigiau, o darbuotojas nori ją parduoti kiek įmanydamas brangiau.

Bet yra tam tikros sąlygos, į kurias aš Lietuvoje esu atkreipęs dėmesį, - tai, kad mokesčių sistema atlyginimo forma išmokėtą sumą apmokestina gerokai daugiau negu kitas formas, kurias paprastai pasiima įmonių savininkai. Jie yra linkę netgi darbuotojams mokėti natūrine forma ir taip išvengti apmokestinimo. Yra tam tikri ribojimai, bet randama galimybių, kaip žmogui vietoj išmokėtinos algos suteikti kokią nors įmonės paslaugą arba prekę. Ir tokiu būdu išvengti apmokestinimo. O darbo užmokesčio apmokestinimas Lietuvoje yra didelis daugiausia dėl socialinio draudimo, pajamų mokestis nėra didelis, bet tai ir yra gerai, kad mažos algos iš esmės apmokestinamos mažu gyventojų pajamų mokesčiu. Deja, socialinio draudimo mokesčio nėra kaip sumažinti, nes jį sumažinus ateity sumažės ir gaunamos išmokos, garantijos. Taigi mes esame sukūrę tokią situaciją, kad algoms išmokėti iš įmonių pinigų yra palyginti brangu, nes nuo jų reikia sumokėti labai daug mokesčių.

Yra ir kitų dalykų. Tarkim, ilgą laiką buvęs didelis nedarbas. Sakoma, kad dabar jis nedidelis, bet 8 proc. yra daug. Žinome šalių, kur nedarbas tesiekia 4 ar 4,5 proc., tada galima sakyti, kad nedarbas yra natūralaus lygio. O jeigu yra didelis nedarbas, vadinasi, darbo pasiūla irgi yra didelė. Šiuo atveju ekonomikos dėsniai yra labai elementarūs - jeigu yra didelė prekės pasiūla, jos kaina visada bus maža. Jos turi atitikti. Kai jos atitinka, tada kaina kyla.

Apklausiami mūsų darbdaviai sako, kad darbo jėgos stinga. Bet vėlgi aš, kaip ekonomistas, netikiu tokiais tyrimo būdais. Sociologai naudojasi apklausomis, o ekonomistai turi žiūrėti į kainą. Jeigu mes matome, kad atlyginimas yra mažas, vadinasi, darbo jėgos nestinga. Jeigu jos stigs, tada jos kaina šoks į viršų. Mes tai matome informacinių technologijų srityje. Bet, pvz., jei kalbame apie siuvėjas, kurioms mokama minimali alga, tai yra įrodymas, kad jų nestinga, jų yra per daug. Jeigu jų stigtų, kad prisiviliotum, tektų didinti algas.

G.JAKAVONIS: Pas mus nėra progresyvinio pajamų mokesčio. Gerai tai ar blogai?

T.MEDAISKIS: Nebuvau labai didelis progresyvaus apmokestinimo šalininkas ir dabar toks nesu. Labai nesipiktinčiau, jeigu jis būtų įvestas, bet šalininkas nesu, juo labiau kad gana smarkiai paaukštintas neapmokestinamasis minimumas. Ir žmonės, kurie gauna mažai, kaip tik sumoka mažai arba beveik nebemoka mokesčių, o jeigu dar turi vaikų… Dėl vaikų

Jeigu mes matome, kad atlyginimas yra mažas, vadinasi, darbo jėgos nestinga

Romas LAZUTKA
Ekonomistas profesorius

išleistų paslaugoms. Tada tos paslaugos, visi tokie nedideli versliukai galėtų kelti minimalų atlyginimą, nes jie turėtų didesnę paklausą.

Kitą sykį nustatydami tokią didelę minimalią algą galime apskritai paskandinti kai kuriuos verslus ir tai būtų neteisinga. Dėl to, mano galva, reikėtų labiau orientuotis į tai, kaip padaryti, kad būtų labiau kovojama už žmonių teises, prie to galbūt galėtų prisidėti ir profsąjungos, kad įmonė, kuri gali daugiau mokėti, tai ir darytų.

O dėl minimalių algų man, pvz., labai patiktų, jei būtų nuspręsta Trišalėje taryboje - minimali alga siekia 40 proc. vidutinės. Vidutinė kiltų aukštyn, atitinkamai kiltų ir minimali.

O kalbėdami apie minimalią algą mes manipuliuojame skaičiais, kad pas mus yra mažiausia minimali alga, bet ji pas mus yra labai didelė, didžiausia Baltijos šalyse, nes jau siekia 48 proc. vidutinės algos. Tai yra labai daug. Latvijoje - 44 proc., o išgirtojoje Estijoje - tik 38 proc. Todėl gal ne minimalios algos kėlimas yra problema.

Problema ta, kaip kolegos minėjo, kad turi būti didinami atlyginimai. Taip iš tikrųjų teisingiau būtų dalijamasi pagamintu produktu su dirbančiaisiais. Galbūt svarbus viešojo sektoriaus sugebėjimas surinkti mokesčius ir tada viešajam sektoriui būtų galima didinti darbo užmokestį, o tai gal nors kiek priverstų ir privatų verslą kelti atlyginimus. Tai būtų tam tikras variklis, kai gaudami daugiau pinigų žmonės daugiau pagal paklausos ir pasiūlos dėsnį, jeigu žmonės išvažiuoja, tai darbo jėgos pasiūla sumažėja, alga kyla. Kodėl, tarkime, britai pyksta ir kas lėmė „Brexit“? Kad atvažiavo rytų europiečiai ir numušė britų algas. Kitose šalyse yra profsąjungos, jos nenorėjo prileisti rytų europiečių.

R.DAGYS: Kalbama apie emigraciją iš trečiųjų valstybių, kur darbo jėgos kaina dar mažesnė.

G.JAKAVONIS: Pradedančiam policininkui jau mokamas 600 eurų atlyginimas. Premjeras - buvęs policininkas. Kas turi atsitikti, kad visam viešajam sektoriui, pvz., mokytojams, 100 eurų būtų padidinta alga? Kodėl didinama ne visiems vienodai? Yra nacionalinis susitarimas dėl 2 proc. BVP gynybai, tačiau tokio susitarimo dėl atlyginimų nėra.

R.DAGYS: Darbo jėgos apmokėjimo viešajame sektoriuje politika fragmentiška. Kažkas prasimuša geresnį atlygį, kažkas neprasimuša, kažkas pramiega. Taip neturi būti. Mes kalbėjome apie statistiką, kad ji galbūt nėra tokia viską atspindinti. Geriausia statistika - mūsų žmonių emigracijos statistika, palyginti su mūsų regiono valstybėmis.

Labai nemėgstu lyginti su skandinavais. Utopija, kad mes iš karto galime su jais lygintis, kad mes galėsime pasiekti jų lygį. Tai, kad mes tokių algų neturėsime, žmones demotyvuoja. Lyginkimės su savo kaimynais. Deja, bet mūsų emigracijos statistika yra blogiausia.

G.JAKAVONIS: Mūsų minimali mėnesio alga 380 eurų, latvių visu šimtu didesnė, o estų - beveik dviem šimtais. Kodėl toks didelis skirtumas?

T.MEDAISKIS: Jeigu mes sugebėsime pasiekti didesnę ekonominę plėtrą, galėsime mokėti ir didesnius atlyginimus. Jeigu išvengsime didelio šešėlio, o jis pas mus, spėju, yra dar didesnis negu Estijoje ir Latvijoje.

Antra vertus, statistika priklauso nuo to, kaip skaičiuojama. Jeigu bazinės pensijos finansavimas perkeliamas į mokesčius, tada ir nominalus minimalusis atlyginimas gali būti padidintas, pagal statistiką mes atrodytume kitaip, nors kažin ar žmonės dėl to pradėtų į rankas gauti daugiau. Kita vertus, ar mes nedarome klaidos atlikdami palyginimus su kitomis šalimis, kur ne visos socialinio draudimo įmokos užkraunamos darbdaviui, o yra padalijamos proporcingai tarp darbdavio ir darbuotojo, todėl darbuotojų atlyginimai yra nominaliai didesni. Vadinasi, lygindami statistiką mes irgi pralaimime.

G.JAKAVONIS: Kokią įtaką atvažiuojanti pigesnė darbo jėga (per metus maždaug 14 tūkst.) turės mūsų rodikliams? Kai iš Lietuvos vien per mėnesį emiguoja 7 tūkst. žmonių

R.LAZUTKA: Kaip minėjau,

Kalbėdami apie minimalią algą mes manipuliuojame skaičiais, kad pas mus yra mažiausia minimali alga, bet ji pas mus yra labai didelė

Teodoras MEDAISKIS
Ekonomistas profesorius

Reikia žiūrėti, kokios yra jos priežastys. Pirma - būtinas kitoks pajamų perskirstymas, aš kalbu ne apie progresinius mokesčius. Nes dabar perskirstant gėrį turtingoji dalis moka santykinai mažesnius mokesčius, šalyje socialinė atskirtis auga, nors kylant ekonomikai turi mažėti. Tai krizė sumažina socialinę atskirtį, kai pradedame visiems pjauti algas, o taip neturėtų būti. Mes jau išeiname iš tos situacijos ir dabar mes patys viešajame sektoriuje nesureguliuojame to kilimo. Imkime vieną pavyzdį - mokslo sektorių. Kadangi esu iš ten atėjęs, gerai žinau situaciją. Žiūrėkime į estus. Tos pačios kvalifikacijos aukštą pridėtinę vertę kuriantys mokslininkai ir panašiai dirbantys Estijoje uždirba šešiskart daugiau.

Ką kalbėti, kai mūsų mokslininkai gauna minimalią algą, o tai yra maždaug du kartus mažiau, negu gauna kokios nors žinomos laidos per televiziją vedėjas už 15 minučių. Tokia yra proporcija, ir tai yra negerai. Žmonės mato neteisingą to gėrio perskirstymą ir tada ieško teisingesnės visuomenės. Iš esmės tai yra labai svarbus motyvacijos dalykas. Jeigu mes tai pamirštame, žmonės ir keliaus iš mūsų, jie bus

Susilyginti su Vakarais būtų per daug ambicinga arba tiesiog nesąžininga mūsų žmonių atžvilgiu

Rimantas DAGYS
Buvęs socialinės apsaugos ir darbo ministras

nepatenkinti. Ne tiek dėl algos, o dėl teisybės, kodėl taip yra.

Socialinės apsaugos ir darbo viceministrė sakė, kad rūpinasi socialiniais darbuotojais, pakėlė algas. Kaip tai padaryta? Paprasčiausiai buvo padidinta minimali alga. Ne todėl, kad jiems norėta pakelti atlyginimus, o tiesiog dėl minimalios algos. Čia joks nuopelnas.

Mūsų žmogus supranta, kad šitoje valstybėje jis perspektyvos neturi. Neseniai peržiūrėjome „Sodros“ statistiką. Pusantro šimto tūkstančių smulkiųjų verslininkų vidutinis atlyginimas yra 150-170 eurų. Įsiklausykit. Verslininko atlyginimas per mėnesį 170 eurų! Pusė minimalios algos. Ar jūs galite patikėti, kad verslininkas gyvena iš pusės minimalios algos? Vadinasi, jau šitoje vietoje yra negerai. Taip neturi būti. Jo indėlis į bendrą socialinio draudimo, sveikatos sistemą turi būti adekvatus. Paslaugoms reikia pinigų, pinigų nėra todėl, kad niekas tų pinigų neatneša. Mokesčių negalima didinti, nes jie ir taip dideli. Taip ir išeina užburtas ratas.

G.JAKAVONIS: Šios Vyriausybės pažadai buvo labai konkretūs - atsigręžti į provinciją. Tačiau dabartiniai siūlymai visiškai kitokie - urėdijose bus atleidžiami žmonės, geležinkeliuose - irgi, paštas siūlo uždaryti savo skyrius. Provincijoje žmonių padėtis blogėja.

E.RADIŠAUSKIENĖ: Viešajame sektoriuje dirba apie 27 proc. gyventojų, o kitose valstybėse dirba 10-12 proc. Pirmiausia reikėtų mums patiems apsispręsti, kokias darbo vietas mes norime kurti ir kur. Jeigu valstybės sąskaita, paskui išeina taip, kad visiems neužtenka, tada nukenčia mažiausios grupės, pedagogai, kultūros darbuotojai, socialiniai darbuotojai, nes jiems tiesiog nebeužtenka pinigų.

Manau, kad vis dėlto mes einame teisingos politikos linkme, galbūt kai kur darbo vietų tikrai bus mažinama ir bus atliekamos reformos, bet tai nereiškia, kad mes nedirbame su kita puse. Bet kokiu atveju mes turime pirmiausia galvoti, kaip įsteigti aukštos kokybės darbo vietas ir jose įdarbinti žmones. Tikriausiai reikėtų turėti mintyje, kad jeigu žmonės bus atleisti, tai jie turi turėti pasirinkimą dirbti kitur. Jeigu nebus darbo vietų, tada taip, bus problema. Bet mes dirbame ta linkme, kad darbo vietų būtų.

Noriu pasakyti, kad mes beveik pasiekėme prieš krizę buvusį darbuotojų skaičių, jų yra daugiau nei 1,2 mln. Tada buvo vos daugiau nei milijonas. Nors pamažu, bet darbuotojų daugėja. Vadinasi, kuriamos darbo vietos, žmonės dirba. Regionuose tikrai reikia gerinti situaciją, galbūt atsigręžti į darbuotojų perkvalifikavimą, kvalifikacijos suteikimą.

R.LAZUTKA: Negaliu netikėti ir tais, kurie nori daryti reformas įmonėse. Jeigu jie darys reformą, tai ar iš tikrųjų padarys blogiau? Kad

Atrodytų, kuo ilgiau dirbai, kuo geresnis išsilavinimas, tuo labiau turėtų didėti alga. Kodėl taip neatsitinka?

Gediminas JAKAVONIS
Žalgirietis

yra pelnas, tai gerai. Kai padarys reformą, pelnas dar padidės. Tikrai ne man spręsti. Apsimesti, kad aš išmanau, ir būti teisėju byloje, kurios aš neišmanau, tikrai negaliu.

G.JAKAVONIS: Ar reikia reformuoti tuos, kurie gerai dirba?

R.LAZUTKA: Priklauso, ar galima dirbti dar geriau. O ten, kur atsiliekame, žinoma, kad reikia reformų.

R.DAGYS: Turbūt reikėtų pasimokyti iš savo klaidų. Ir turėtume sutramdyti tam tikrus interesus. Vienas interesas - miškai. Aš kiekvienoje Seimo sesijoje pastebiu, kad kyla vajus, yra konkrečių grupių interesas, noras perimti visą miškų turtą. Ir iš to išspausti maksimalų pelną. Ten nėra jokio ekonominio optimizavimo.

Turime eiti tuo keliu, kuriuo nuėjo kaimynai. Jie turi darbo išteklių ministeriją. Darbo išteklių, kuri rūpinasi būtent tuo, apie ką mes šiandien kalbėjome, - kaip žmones išlaikyti, kad jie būtų motyvuoti, ir demografiniais dalykais užsiima. Mums tą patį jau seniai reikėjo daryti. Nes demografinė situacija tiesiog tragiška. Kai per vieną akademinę valandą du žmonės emigruoja ir dar vienas miršta, tokioje mažoje valstybėje tai jau katastrofa.

Turėtume veikti nuosekliai. Pradėti nuo socialinės sferos, investicijų periferijoje. Nes juk Vilniuje viskas vienaip, o visa Lietuva - kitaip. Kalbame apie investicijų pritraukimą, mokykimės iš lenkų. Ką jų investicijų agentūros daro? Be tų didžiųjų investuotojų, turi savo padalinius, kurie rūpinasi smulkiaisiais investuotojais. Rūpinasi mikro- lygiu, ne tik makro-. O mes kalbame tik apie makro-, pamiršdami, kad yra ir mikro-. Šiuo atveju seniūnijoms reikia pagalbos.

Aišku, ir valstybė galų gale turi sutvarkyti savo darbo apmokėjimo sistemą, kad nebūtų tokių disproporcijų ir neteisybės. Nes ji duoda toną privačiam sektoriui. Jeigu valstybei galima elgtis kaip nori, tai ir privatus sektorius gali elgtis panašiai. Tai yra natūralu. Nes jie konkuruoja dėl tos pačios darbo jėgos.

G.JAKAVONIS: Pvz., suomiai savo bedarbiams, kurių nėra daug, nutarė mokėti po 500 eurų kiekvieną mėnesį. Ar Lietuvoje tai įmanoma?

R.LAZUTKA: Ekonomikoje etniniai dalykai, tautiškumas nelabai

G.JAKAVONIS: Kur provincijoje rasti darbą? Tuščia, darbo nėra.

R.DAGYS: Kai Vidurio Europos valstybės sprendė savo problemas, kaip jaunimui surasti darbo, kita Vakarų dalis sprendė, kaip motyvuoti dirbti. Dėl ko? Jeigu palygintume jauno niekur nedirbančio žmogaus pajamas, gaunamas kaip tos visos išmokos, ir pradedančiojo dirbti, jos skirtųsi vos 10 proc. Nėra jokios motyvacijos jaunam žmogui pradėti dirbti. Turi būti stimulas, kad tu žinotum, jog vis tiek turi dirbti, antraip gali pakliūti į visišką socialinę katastrofą, bėdą. To balanso pažeidimas ir lemia blogus rezultatus.

Parengė Jovita MILAŠIENĖ

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje
www.suzalgiriu.lt

NACIONALINIŲ VERTYBIŲ RINKIMAI 2017

2017 metų NACIONALINĖS VERTYBĖS pristatomos penktadieniais „Žalgirio“ nacionalinio pasipriešinimo judėjimo priede su „Respublika“. Rašykite ir Jūs!
NACIONALINIŲ VERTYBIŲ RINKIMAI 2017, A.Smetonos g. 2, Vilnius LT-01115, arba el.paštu redaktorius@respublika.net. Tel. (8-5) 212-35-25

RĖMĖJAI: Vilniaus miesto savivaldybė · RESPUBLIKA MŪSŲ · ZONTA INTERNATIONAL · LIETUVOS POLICIJA

DRAUGAI: Šiaulių miesto savivaldybė · Panevėžio miesto savivaldybė · Plungės miesto savivaldybė

Tikras dainos riteris Stasys Žlibinas

Bėgant gyvenimo metams, tarsi vingiuojančio kelio kilometrams, pamatai ne tik mūsų žodžiais neapsakomą Lietuvos gamtos grožį. O juk jį geriau pajusti ir pajausti padeda mūsų poetinio žodžio, melodijų kūrėjai. Jų buvo praeityje, esama ir dabar. Ir kiekvienas jų yra išsakęs, išdainavęs jautriausias savo mintis. Tik ar mokame mes, to gyvenimo dalyviai, tuo pasidžiaugti, ar bemokame atsiminti, kas yra tų posmų, vingrių, jaudinančių melodijų autoriai. O kartais atsitinka ir taip, kad uždainuojame poetų ir kompozitorių sukurtą dainą kaip seniai pažįstamą, žinomą liaudies dainą ir nežinome, kas yra tikrieji jos autoriai. Taip jau, sakyčiau, yra nutikę ir su poeto Stasio Žlibino (80 m.) eilėmis, kurios mūsų kompozitoriams padėjo prakalbinti jautriausias jausmų stygas ir leido jas pasisavinti žmonėms.

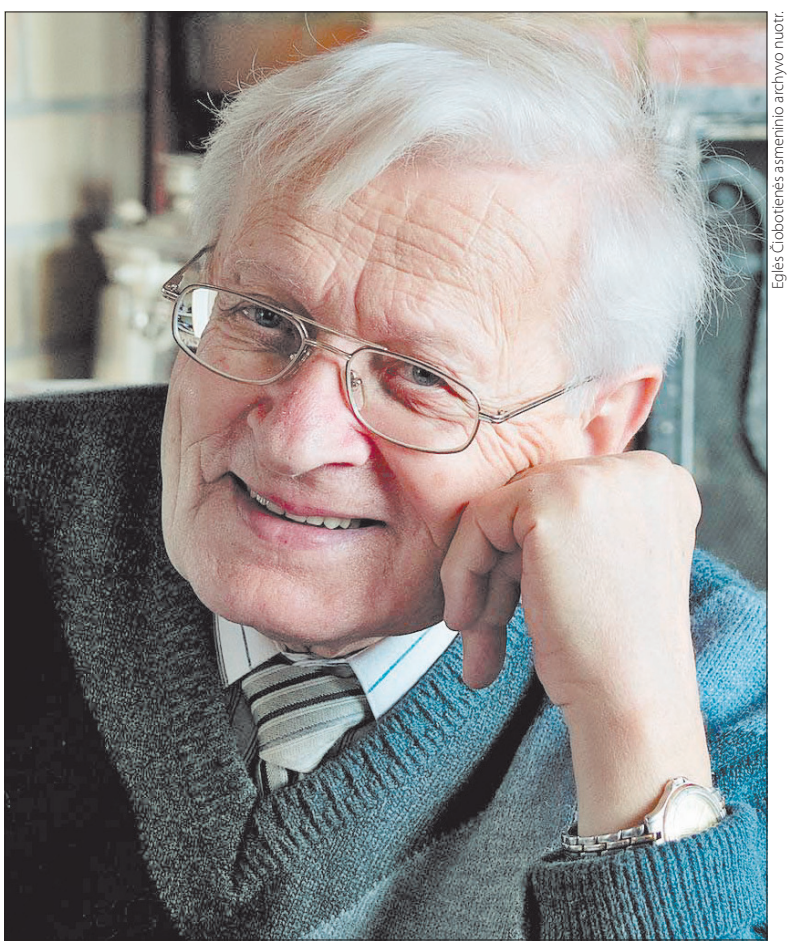

Eglės Čiobotienės asmeninio archyvo nuotr.

▶ Galime didžiuotis, kad esame poeto S.Žlibino amžininkai, kad jo kūryba puošia mūsų nūdieną, mūsų svajones

▶ Draugiškas šaržas ir poetas Stasys Žlibinas

Ant žolės ašarėlės sutvisko.
Ne rasa rytmetinė, oi ne...
Daina, Tau atidaviau viską,
Tu pasiėmei visą mane.

Tokiu ketureiliu prisipažinimu savo naujausią poezijos knygą, poezijos ir dainų rinktinę „Tu mums viena“, išleistą 2016 metais, pradėjo poetas S.Žlibinas, pasakydamas, kad DAINA jį, galima sakyti, pasiėmė daugiau kaip prieš pusę šimtmečio ir iš savo glėbio nebepaleidžia iki šiol. Toks jo poetinio talento sušvytėjimas, drįstu sakyti, yra Dievo dovana mums visiems, kurie gyvename jo kūrybos laikotarpiu, kurie galime pajausti jo eilių dvasinę šilumą, taurumą, meilę gimtajai Lietuvai visais jos gyvavimo laikotarpiais, kai reikėjo užuovėjos, susikaupimo. Visa tai, man regis, ir pajuto mūsų kompozitoriai dainų kūrėjai, kuriems jo eilių šiluma ir dainingumas leido išdainuoti pačias gražiausias melodijas. Net paprasčiausi, juodžiausius darbus atliekantys žmonės bet kada gali uždainuoti „Kur tas kelelis“, kartais ir nežinodami, kad šios populiarios dainos teksto autorius yra S.Žlibinas, o muziką, įtaigią melodiją sukūrė kompozitorius Teisutis Makačinas. Taip ši daina nuplasnojo ir tebeplasnoja per Lietuvą. Reikia džiaugtis, kad tas pats kompozitorius surado raktą ir kitam S.Žlibino tekstui „Berniukai“, dainai, kurią išpopuliarinti padėjo žavusis Edmundo Kuodžio ir Jono Girijoto vokalinis duetas.

Ne mažesnio Tautos pripažinimo sulaukė ir su kompozitoriumi Rimvydu Racevičiumi sukurta „Atsiliepk dainoj“. Jei per gyvenimą irsimės atgal, tai žavi šio poeto bendrystė su kompozitoriumi Eduardu Balsiu įsiamžino daina „Elektrėnų žiburiai“, kuri gali būti ir yra šio miesto himnas, nuskambėjęs dar 1963 metais, o sėkmingai interpretuotas Jono Mašanausko, tapo gražiu šio miesto įvaizdžiu. Tad užpernai ši kūrybinė sėkmė atnešė S.Žlibinui Elektrėnų savivaldybės garbės piliečio vardą, o nuo 2013-ųjų jis yra ir gimtojo Rietavo savivaldybės garbės pilietis.

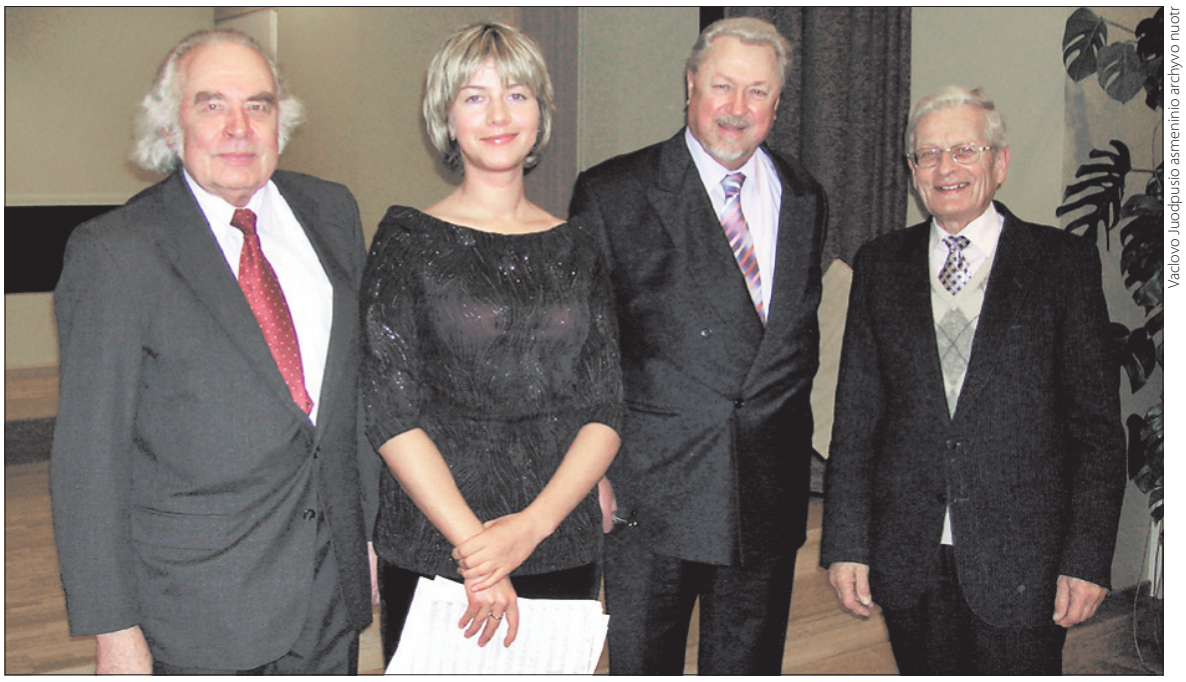

Vaclovo Juodpusio asmeninio archyvo nuotr.

▶ A.Raudonikis, L.Giedraitytė, V.Noreika ir S.Žlibinas po dainos „Dunda traukiniai“ pirmojo atlikimo

Jau antrą dešimtmetį jo krūtinę puošia LDK Gedimino ordino Karininko kryžius. Tų apdovanojimų kasmet į jo namus ritosi kaip iš gausybės rago - juk ne juokas pelnyti daugiau kaip 40 premijų dainų konkursuose. Tarp tų apdovanojimų ryškiai šviečia septynios Stasio Šimkaus premijos, kurias jam pelnyti padėjo ir garbūs Lietuvos kompozitoriai, su kuriais darbavosi nuo pat kūrybinės veiklos pradžios. Tai jau ir Amžinybėn išėję Benjaminas Gorbulskis, Balys Dvarionas, Antanas Račiūnas, Vytautas Klova, Jurgis Gaižauskas, Vygandas Telksnys, Valentinas Bagdonas, Mikas Vaitkevičius, Viktoras Budrevičius, Vytautas Mikalauskas, Leonas Povilaitis, Borisas Borisovas, Julijus Andrejevas, sukūrę ne po vieną dainą pagal jo eiles.

O kur dar nūdien sėkmingai besidarbuojantys kompozitoriai Vytautas Juozapaitis („Ridig do“, „Ir atskrido sakalėlis“, „Sutrinko keleliai“, „Medžiokliai parjojo“), Jurgis Juozapaitis („Tekėk, saulele“, „Giružė“, „Motinai“), Vytautas Laurušas („Tėvynei“, „Tu Nemunėli“ ir kt.), T.Makačinas („Kur tas kelelis“, „Berniukai“, „Lietuviškas valio“, „Jūros laiškai“, „Gimtinės dangus“, „Grįžkite, paukščiai“, „Vakaro Vilnius“), Algimantas Bražinskas („Jau pražydo papartėlis“, „Oi dū-dū - bus grūdų“, „Pabaigtuvės“, „Jaunystei pašaukus“, „Leidos saulė“ ir kt.), Algimantas Raudonikis („Iš glėbio vasaros ugnies“, „Sugrįžimas“, „Kariūnų daina“, „Medžioklės ragas“, „Girių Lietuva“, „Brangioji mama“, „Dunda traukiniai“), Mikalojus Novikas („Šypsena“, „Kai tu išeisi“, „Saulė, daina ir tu“, „Suskambo varpeliai“, „Du garniai“, „Tu netikėjai“, „Laimės tau linkiu“, „Lauksiu“), Anatolijus Lapinskas, Galina Savinienė, Algirdas Motuza, Vytautas Šiškauskas ir kiti, su kuriais poetas S.Žlibinas išaudė stebėtinai spalvingą muzikinę tautinę juostą, o jos skambesys, neabejoju, puoš dar ne vienos kartos mūsų tautiečių gyvenimus.

S.Žlibinas - ne tik aukštos prabos poetas, subtilių dainų kūrėjas, bet ir įžvalgus žurnalistas - daug metų praleido kuruodamas savaitraščio „Kalba Vilnius“ muzikos barus. Ir šiuose rašiniuose, atsiliepdamas į televizijos ir radijo laidas, bendraudamas su kompozitoriais, atlikėjais, laidų dalyviais ir kūrėjais, jis pateikė neįkainojamos vertės rašinius, kurie sėkmingai tarnauja Lietuvos muzikos istorijos pažinimui, padeda geriau suvokti buvusio kūrybinio darbo užmojus ir įvairovę. Pagaliau, padeda geriau pažinti muzikinę praeitį, kuri daugeliui tampa beveik nebepažįstama. Bet svarbiausia ir tada S.Žlibinui buvo, ir dabar yra eilių kūrimas apie Lietuvą, kovą už laisvę, Motiną, meilę, gimtąją žemę ir jos žmones, ir, kaip tęsia pats poetas, apie „paukštį, medį, dangaus žydrynę ir lašą šaltinio gryno“.

Rašydamas šiomis mus, suaugusiuosius, jaudinančiomis temomis, poetas yra pažėręs ir daugybę posmų vaikams, jautriai prabildamas ir apie gyvūnėlius. Štai kaip subtiliai ir visiems suprantamai S.Žlibinas eiliuoja:

Aš šuniukas -
Mažas mažas.
Ant snukučio -
Pieno lašas...
Labas rytas
Pasakau -
Žodeliu -
Au, au, au, au!

Taigi galime didžiuotis, kad esame poeto S.Žlibino amžininkai, kad jo kūryba puošia mūsų nūdieną, mūsų svajones, kad jo kūrybinės mintys nuspalvintos tikru, žmogišku jausmu, kuris paliečia kiekvieną gyvenimo sūkuriuose besiiriantį žmogų, ir tą, kuris dalyvauja dainų šventėse, ir tuos, kurie „Dainų dainelės“ konkursuose tik pradeda savąjį gyvenimo kelią. O pats poetas yra dažno dainų koncerto klausytojas, kuris sako: „Labai miela, kad yra kūrinių, kurie jau išlaikė metų patikrinimą... Kas yra didžiausi dainų teisėjai? Tai laikas ir klausytojas. Jų niekaip nepapirksi, neapgausi, kaip vaiko neapgausi blogu vaikišku eilėraščiu - iš karto suklus ir reikės eilėraštį taisyti. Yra keliolika dainų, kaip su Teisučiu Makačinu parašytos „Kur tas kelelis“, „Berniukai“, su Vytautu Juozapaičiu - „Gromatėlę parašiau“, „Ridig do“... Aš jau nebepykstu, kai apie mano dainą pasako: „O dabar ansamblis atliks lietuvių liaudies dainą „Kur tas kelelis“... „Sėdžiu ir taip gera širdy...“

Nuaidėjo į praeitį poeto S.Žlibino gyvenimo aštuoni dešimtmečiai, nudundėjo kaip ta Lietuvos geležinkeliams sukurta daina „Dunda traukiniai“, kurią sueiliuoti paragino Lietuvos muzikų rėmimo fondas, ją savo muzika papuošė kompozitorius A.Raudonikis, o pirmasis geležinkelininkams atliko mūsų dienų dainius Virgilijus Noreika, pritariant pianistei Linai Giedraitytei. Ir tai yra kūrybinė nūdiena, kai ant rašomojo stalo atsiranda nauji eilių posmai, kuriuos savo muzika naujam ir nenuspėjamam gyvenimui prakalbins kompozitoriai...

Vaclovas JUODPUSIS